

SPOR KULÜPLERİNİN HALKA AÇILMASININ TÜRKİYE' DE UYGULANAN MODELLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ali Dursun AYDIN *
Murat TURGUT *
Rıdvan BAYIRLI **

ÖZET

Spor kulüplerinin halka açılması Avrupa'daki örneklerine oranla ülkemizde son dönemlerde uygulanmaya başlanmış bir finans yöntemidir. Spor kulüpleri, sportif örgütler olmalarının yanı sıra bugün astronomik transfer ve yatırım harcamaları yaparak, milyon dolarlarla ifade edilen bütçeleriyle ekonomik birer örgüt olarak da faaliyet göstermektedirler. Tüm bu gelişmeler kulüpleri sürekli artan borç yükü altında bırakmakta ve bu borç batağından çıkabilmek içinde kulüpleri yeni alternatif kaynak arayışlarına itmektedir. Bu çalışmada, kulüplerin profesyonel yönetim anlayışı, kurumsal bir yapıya kavuşmaları ve yeni finans kaynakları elde edebilmeleri amacıyla şirketleşmeleri ve alternatif bir yöntem olarak halka açılmaları ile Türkiye'de halka açılan spor kulüplerinin halka açılma da uyguladıkları modeller incelenerek bir karşılaştırma yapılmıştır. Sonuç olarak; halka açılan kulüplerin elde ettikleri gelirlerle borç yüklerinden büyük ölçüde kurtuldukları, düzenli gelir kaynakları oluşturdukları, kurumsallaşma yolunda profesyonel yönetim yapıları oluşturmaya başladıkları tespit edilmiştir. Ancak spor kulüplerinin halka açılma modelleri belirlenirken, şirket yapılarının uzman kişilerin denetiminde oluşturulması ve daha önce uygulanarak başarılı olmuş modellerin seçilmesinin gerekliliği kesindir.

Anahtar Kelimeler: Spor kulüpleri, halka açılma, finansal raporlama.

GOING PUBLIC OF SPORT CLUBS, BY EXAMING THE APPLIED METHODS DONE IN TURKEY BEFORE

ABSTRACT

Going public of sport clubs is a financial method that have been started in Turkey recent days, which is already known and have examples in Europe. Since sport clubs are great organizations in order have great spends for player transfers and investments for its organizational activities, these clubs can be considered as economical organizations which they have budgets of million dollars. Clubs search for new source alternatives because of large amount of spends, which cause

* Kafkas Üniversitesi Sarıkamış Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (Arş. Gör. Dr.)

** Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (Arş. Gör. Dr.)

financial problems for them due to the debts, nevertheless, deficits on their budgets.

By comparing the several applied models of some clubs which are already going public, mentioned in the research which consists the studies of usefulness of going public the clubs, having these clubs in to organizational structures with professional administration aspects, hence, the necessity of clubs that they needed to be founded as great companies.

In Conclusion, the idea is that the incomes of the clubs which are going public will save those clubs from great amount of debts, and, these clubs will be well-organized companies which will bring them regular incomes as well as professional administration team members. Going public the clubs should be done by the control of experts, in which it needs to be examined to the previous applied methods that have been successfully done before.

Key Words: Sports club, going public, financial reporting.

GİRİŞ

Bireysel veya grup olarak yapılan, kendi içinde kuralları olan, genelde rekabete dayalı bedensel ve zihinsel yeteneklerin gelişimini sağlayan, eğitici ve eğlendirici uğraşlar şeklinde tanımlanan ve 21. yüzyıl modern toplumunun en yaygın ve etkili sosyal kurumlarından birisi olan spor, insanın beden, ruhen ve sosyal yönden gelişmesine katkı sağlayarak toplumların gelişmesinde de çok etkin rol oynayan sosyal bir olgudur (Yetim, 2000: 115). Günümüzde ise tüm bunların yanı sıra spor kulüplerinin giriştikleri ekonomik faaliyetlerin büyüklükleri göz önüne alındığında sporun, dünya ölçeğinde bir sektör haline dönüştüğü görülmektedir.

Bütün bu spor dalları içerisinde futbol, kuşkusuz bütün dünyada çeşitli spor organizasyonları içinde, insanların en fazla ilgisini çeken, aktif ve pasif olarak onların spora katılımını sağlayan, bütün ülkelerde hükümet ve diğer kuruluşları yatırım yapmaya zorlayan en popüler spordur (Genç, 1999: 8). Yüzyılın ikinci yarısında İngiltere'de amatör olarak başlayan ve bugün tam anlamıyla dünya sporu haline gelen futbol giderek popüleritesini artırarak, milyonları peşinden koşturarak bir etkinlik, sosyal yaşamın önemli bir parçası, gündelik yaşamda hakkında en çok konuşulan tartışılan konu haline gelmiştir. Bütün bu gelişmeler futbolu sadece bir spor dalı olmaktan çıkarıp onu çok büyük bir endüstriyel sektör haline getirmiştir. Futbolun endüstriyel bir süreç içine girmesiyle, giderek devasa boyutlara ulaşan kulüp bütçeleri, bu rekabet ortamında futbol kulüplerini şirketleşmeye yöneltmiştir. Ancak bu gelişme, yeni futbol ekonomisinin kaçınılmaz sonuçlarından birisidir. Çünkü endüstri-

yel bir niteliğe bürünen futbolda, sadece bilet satışı ve maç günü gelirleri gibi klasik gelirlerin yerini bunlara ilaveten medya yayın gelirleri, sponsorluk, ticari ürün ve reklâm gelirleri gibi daha farklı nitelikte gelirler almaya başlamıştır (Akşar, 2005: 5).

Ülkemizde, spor kulüpleri dernek statüsünde oldukları için kar amacı güden faaliyetlerde bulunamamaktadır. Ancak kulüpler, ekonomik gelişmelere ayak uydurmak, gelirlerini çeşitlendirebilmek için şirketleşme yoluna gitmektedirler (Dorukkaya vd., 1998: 22). Gelirlerin çeşitlenmesi ile beraber giderek artan giderler, spor kulüplerini alternatif kaynak arayışlarına yöneltmiştir. Bu arayışlar da futbol kulübü şirketlerini diğer fon sağlama yolları ile kıyaslandığında çok daha düşük maliyetli ve avantajlı olan halka açılma yoluna götürmüştür.

Bu çalışmanın amacı; Ülkemizdeki futbol kulüplerinin kurumsallaşması, profesyonel yönetim yapısının oluşması ve diğer ülkelerin futbol kulüpleri ile rekabet edebilecek gelir kaynaklarına kavuşabilmesi için alternatif bir finans yöntemi olan halka açılmanın Türkiye'deki uygulama modelleri açısından değerlendirilmesidir.

1. HALKA AÇILMA

Sermaye piyasası araçlarının satın alınması için her türlü yoldan halka çağrıda bulunulmasını, halkın bir anonim ortaklığa katılmaya veya kurucu olmaya davet edilmesini, hisse senetlerinin borsalar veya diğer teşkilatlanmış piyasalarda devamlı işlem görmesini, sermaye Piyasası Kanunu'na göre halka açık anonim ortaklıkların sermaye artırımları dolayısıyla paylarının veya hisse senetlerinin satışını ifade eden halka açılma, (2499 Sayılı SPK Kanunu Md.3/c,) günümüzde birçok şirketin ucuz maliyetli fon elde etmek amacıyla başvurduğu alternatif bir finansman aracıdır (Dorukkaya vd., 1998: 26).

Halka açılmada temel amaç finansmandır. Halka açılan bir ortaklık, yeni ortaklardan toplayacağı fonlarla ya yeni yatırımlara girişir ya mevcut borçlarını itfa eder ya da ikisi birden gerçekleştirilir. Ancak halka açılmada finansman dışında başka nedenler de vardır. Örneğin, ortaklığın hisse senetlerinin likiditesini artırmak ve ortaklığın geniş kitlelerce tanınmasını sağlamak gibi nedenler de halka açılmayı teşvik eden faktörlerdir. Ayrıca gelişmekte olan pek çok ülkede halka açık şirketlere vergi ve benzeri konularda avantaj sağlanmaktadır (Sancak, 1999: 5).

Halka açılmaya karar veren bir ortaklık mevcut hissedar/hissedarların sahip oldukları hisse senetlerinden bir kısmını doğrudan borsada veya borsa dışında ya da sermaye artırımını yoluyla hisse senetlerini halka arz edebilir. Bununla birlikte yukarıda belirtilen her iki yöntemin birlikte kullanılması mümkündür.

Halka açılmak üzere hisse senedi satışı yapacak ortaklıkların “talep toplama” veya “borsada satış” yöntemlerinden birisini kullanmaları zorunludur (SPK, Seri: VIII, No: 22). Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) incelemeleri, ön hazırlık, müracaat, Kurul'un borsa'dan görüş istemesi, incelemeler, ön talep toplama, SPK'ya görüş gönderilmesi, hisse senetlerinin kurul kaydına alınması hisse senetlerinin halka arz edilmesi, satış sonuçlarının bildirilmesi ve borsa yönetim kurulu kararı gibi borsada işlem görme (İMKB'ye kabul) sürecinden geçen ortaklıkların hisse senetleri; ulusal pazar, bölgesel pazarlar, yeni şirketler pazarı ya da gözaltı pazarından birinde işlem görmeye başlar.

2. SPOR KULÜPLERİNİN HALKA AÇILMASI İLE İLGİLİ MEVZUAT

Anayasa'nın 33. maddesine göre “herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir”. Bu maddeye dayanılarak spor kulüpleri; 4.11.2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 31.3.2005 tarihli ve 25772 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Dernekler Yönetmeliğine göre fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler tarafından kurulabilir. Spor faaliyetlerine katılmak amacıyla kurulan derneklerin Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) ve Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) tarafından tutulan kütüklere kayıt ve tescil edilmeleri gerekir. Spor kulüplerinin tescillerine ilişkin usul ve esaslar, TFF tarafından çıkarılan “Futbol Kulüpleri Tescil Talimatı” ve GSGM tarafından çıkarılan “Spor Kulüpleri Tescil Yönetmeliği”nde düzenlenmiştir.

Spor kuruluşları içinde spor kulüpleri önemli yere sahiptir. Kulüpler, sporcuların ve diğer ilgililerin, sporu bilimsel ve daha ciddi boyutlarda yapmak için oluşturdukları kurumlardır. Spor kulüpleri Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliğine göre dernek statüsünde kurulurlar. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne tescilleri (futbol dalında faaliyette bulunanlar için Türkiye Futbol Federasyonu'na) yapıldıktan sonra spor kulübü vasfını kazanırlar. Dernek hükmünde olmayan spor kulüpleri anonim şirket şeklinde kurulabilmektedir. Bunlar, futbol alanında TFF'ye tescilleri yapılmış olan ve Türk Ticaret

Kanunu hükümleri uyarınca profesyonel futbol hizmetleri yapan anonim şirket statüsündedirler.

Dernek şeklinde örgütlenmiş spor kulüplerinin şirketleşmesi ile ilgili olarak; 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Kanununun 24. Maddesi ile 3813 sayılı T.F.F. Kanununun 27. Maddesi, T.F.F. Ana Statüsünün 67. Maddesi ve Profesyonel Futbol ve Transfer Talimatının 14. Maddesi uyarınca; "Spor Kulübü Derneklerine ait profesyonel futbol şubeleri anonim şirket olarak örgütlenebileceği gibi, kurulmuş bulunan anonim şirketlere devredilebilir ya da kiralanabilir" şeklinde düzenlemeler yapılmıştır.

Eskiden futbol kulüplerinin gelirleri sadece gişe hâsılatı ve transfer gelirleriyle sınırlı iken özellikle 1997 yılından sonra Avrupanın büyük kulüpleri yepyeni bir gelir kaynağı olarak şirketleşerek halka açılmayı yoluna gitmişlerdir. Türkiye'de de spor kulüplerinin halka açılma çalışmalarının başlaması üzerine Sermaye Piyasası Kurulu, spor kulüplerinin "faaliyetleri ile ilgili, aktif yapılarına, pasif yapılarına ve gelir yapılarına ilişkin, futbolcu transferlerinin açıklanması, futbolculara ve teknik yönetime ve gelir kayıplarına veya sözleşme fesihlerine/imzalanmasına ilişkin açıklamaları kapsayan özel durum açıklamaları, diğer açıklamalar ile futbolcuların bonservis bedellerinin mali tablolara yansıtılmasına" dair halka açılan spor kulüplerinin uymaları gereken bir dizi ilave kriterler belirlemiştir (SPK Haftalık Bülten, 2002/6: 8). Ayrıca Beşiktaş ve Galatasaray'ın ardından Fenerbahçe'nin de halka açılmasıyla spor şirketleri için 1 Nisan 2005 tarihinde İMKB Yönetim Kurulu "XSPOR" kodu ile spor sektör endeksinin Ulusal-Hizmetler ana sektörünün alt sektörü olarak hesaplanmasına karar vermiştir.

Ortaya çıkan bu yapı sayesinde spor kulüpleri hem bir dernek olmanın getirdiği bazı avantajları kullanmakta, hem de kurulan veya ortak olunan şirket sayesinde derneklerin kısıtlı olarak yapabildiği veya hiç yapamadığı geniş çaplı ticari faaliyetlere girişebilmekte ve kendilerine oldukça önemli ölçülerde gelir kaynakları yaratmaktadırlar (Dorukkaya vd., 1998: 20).

3. SPOR KULÜPLERİNİN HALKA AÇILMASI İLE İLGİLİ TÜRKİYE UYGULAMALARI

Spor kulüplerinin halka açılması, Avrupa'daki örneklerine kıyasla ülkemizde son 5 yıl içerisinde gündeme gelmiş bir uygulamadır. Türkiye'de futbol kulüplerinin halka açılabilmesi için diğer halka açık firmalarda olduğu gibi anonim şirket şeklinde örgütlenmiş olmaları gerekmektedir. Türkiye'de şirketleşme yoluna gitmiş birçok kulüp olmasına rağmen halka arz çalışmalarını

tamamlamış dört kulüp bulunmaktadır. İlk halka açılan spor kulüpleri 14–15 Şubat 2002 tarihinde Beşiktaş (BJK) (Milliyet Gazetesi, 2002) ve Galatasaray (GS) olmuştur (Sabah Gazetesi, 2002). Bunları daha sonra Fenerbahçe (FB) 12–13 Şubat 2004 (Akşam Gazetesi, 2004) ve Trabzonspor (TS) 6–7–8 Nisan 2005 izlemiştir (Akşam Gazetesi, 2005). Sportif Anonim Ortaklıkların halka açılması ile ilgili detay bilgiler EK: 1, Tablo 1' de özetlenmiştir.

3.1. Galatasaray Modeli

Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş., “Galatasaray” markasının yönetim haklarına sahip bir özel medya pazarlama şirketi olarak 26 Kasım 1997 yılında kurulmuştur. Faaliyetlerine 1 Ocak 1998 tarihi itibarıyla başlayan şirketin başlıca faaliyet konusu; Galatasaray Futbol Takımı'nın tüm medya yayın, reklam, sponsorluk ve isim haklarını yönetmek olan Galatasaray Sportif'in bünyesinde gişe gelirleri, futbolcu transferler gelir/giderleri ve maaşları gibi gelirler ve giderler yer almamaktadır (Galatasaray Sportif A.Ş. Faaliyet Raporu, 2004: 6).

Galatasaray Sportif A.Ş. 14–15 Şubat 2002 tarihinde 2.035 Trilyon TL olan toplam ödenmiş sermayesinin %16'sını mevcut pay satışı olarak hisse başına 87.000 TL'den halka arz etmiştir. Halka arz, sabit fiyatla talep toplama yöntemi kullanılarak, lideri “Global Menkul Değerler A.Ş.” olan aracı kurum konsorsiyumu tarafından bakiyeyi yüklenim şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Şirket bu halka arzdan 20.799 Milyon ABD Doları gelir elde etmiştir. Kulüp ve Galatasaray Sportif A.Ş. tüm bu işlemler sonucunda Şirketin mevcut gelir kalemlerinde bir değişme olmayacağı, mevcut gider kalemlerinin yapısının değişmeyeceği, önceki yıllarda olduğu gibi her yıl dağıtılabilecek azami karın dağıtılacağı ve hiçbir şekilde kredi borcu altına girmeyeceğinin bireysel ve kurumsal yatırımcılara taahhüt edilmesi konusunda Yönetim Kurulu kararı almıştır (Galatasaray Sportif A.Ş. Faaliyet Raporu, 2004:15).

3.2. Beşiktaş Modeli

Şirket, 1995 yılında Beşiktaş Jimnastik Kulübü Spor Malzemeleri Spor Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. adı altında Beşiktaş Jimnastik Kulübü'nün %100 iştiraki olarak kurulmuştur. Kuruluş sermayesi 5.5 Milyar TL olan Şirket daha sonra halka arz çalışmaları çerçevesinde Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. kısaca Beşiktaş Futbol A.Ş. olarak değiştirilmiş ve tescil ettirilmiştir. Şirket kuruluş itibarıyla Beşiktaş logosunun kullanımı ile çeşitli ticari faaliyetlerde bulunmakta iken vergi avantajı sağlayabilmek amacı

ile bu faaliyetlerini %100 iştiraki olduğu Beşiktaş Sportif Ürünler San. ve Tic. A.Ş. adlı şirkete devretmiştir. Bu yeni şirket ticari yapısı itibarıyla vergiye tabi olmakla beraber, satışlarından elde ettiği dağıtılabilir karının tamamını temettü olarak Şirket'e ödeyecektir (Beşiktaş Futbol A.Ş. Halka Arz İzahnamesi, 2002).

Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. 14–15 Şubat 2002 tarihinde 1,85 trilyon TL olan sermayesini 326,5 milyar TL artırmış ve hisselerin %15'ini hisse başına 57.500 TL'den halka arz etmiştir. Halka arz, sabit fiyatla talep toplama yöntemi kullanılarak, lideri "İş Yatırım Menkul Değerler AŞ." olan aracı kurum konsorsiyumu tarafından bakiyeyi yüklenim şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Şirket bu halka arzdan 13,781 milyon ABD Doları gelir elde etmiştir. Halka arz edilen Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. futbol şubesinin gelir ve giderlerinin kontrolünü elinde bulundurmaktadır. Şirket ayrıca 2001 yılında BJK ile yaptığı bir anlaşma ile Beşiktaş markalarının ve haklarının sahibi olmuştur. Bu sözleşmenin gereği olarak Şirket her yıl kulübe 1 milyon ABD Dolarından az, 2 Milyon ABD Dolarından fazla olmamak kaydı ile net gelirlerinin %5'ini lisans hakkı bedeli olarak ödeyecektir (Ata Yatırım, 2002: 2).

3.3. Fenerbahçe Modeli

Şirket, 10 Haziran 1998 tarihinde "1907 Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş." adıyla kurulmuştur. 2000 yılında şirketin unvanı Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş. olarak değiştirilmiştir. Kısaca Fenerbahçe Sportif A.Ş. Şirket'in ana faaliyet konusu Fenerbahçe Spor Kulübü'ne ait Profesyonel Futbol Takımı'nın sportif, eğitsel, hukuki ve ekonomik faaliyetlerini kısmen veya tamamen yönetmektir. Bu faaliyetler, Fenerbahçe Profesyonel Futbol Takımı maç yayınlarından, forma reklamlarından, maç hasılatlarından, reklamlardan, Fenerbahçe logo ve isim hakkının kullanılmasında gibi hususlardan gelir elde edilmesini içermektedir. Şirket kuruluşunu müteakip Fenerbahçe ürünleri ve diğer her türlü spor malzemesi, spor giysileri, reklam ve eşantyon ürünlerinin satış ve pazarlamasını yapmak üzere çeşitli kuruluşlar ile anlaşmalar yapmış ve "FENERIUM" mağazalarını kurmuştur (Fenerbahçe Sportif A.Ş. Halka Arz İzahnamesi, 2004).

Şirket, mevcut ödenmiş sermayesi olan 25 Trilyon TL'nin %15'ini hisse bedeli 10.500 TL'den, mevcut pay satışı şeklinde 12–13 Şubat 2004 tarihinde halka arz ederek 20 Şubat 2004 tarihinde borsada işlem görmeye başla-

mıştır. Şirket bu halka arzdan 30.030 Milyon ABD Doları gelir elde etmiştir (Akşar, 2005: 226).

Halka arz, satış yöntemi olarak sabit fiyatla talep toplama yöntemi kullanılarak, lideri “Deniz Yatırım Menkul Kıymetler AŞ.” olan aracı kurum konsorsiyumu tarafından bakiyeyi yüklenim şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Fenerbahçe Sportif A.Ş. mevcut yapısıyla reklâm, sponsorluk, isim hakkı gibi gelirlerin çoğaltılması, yaygınlaştırılması ve yeni gelir kaynaklarının yaratılması konusunda yoğunlaşmış olup, Fenerbahçe Spor Kulübü, kendi markasına ilişkin lisans haklarını Fenerbahçe Sportif A.Ş.’ye 01.01.2004 tarihinde imzalanan “Lisans Kiralama Sözleşmesi” ile 30 yıllığına 27 milyon YTL (19,4 milyon ABD Doları) bedelle kiralamıştır. Şirket, devir ve kiralama sözleşmeleri çerçevesinde, gelirlerin büyük bir kısmını kapsayan, TV yayın hakkı, stadyum gelirlerinin bir kısmı, reklâm, sponsorluk ve isim hakkı gibi gelir kaynaklarına 30 yıllığına sahip olmuştur. Fenerbahçe Spor Kulübü’nün gelirlerinin büyük bir kısmına sahip olan Fenerbahçe Sportif’in Profesyonel Futbol Takımı’na ilişkin harcamaları bulunmamaktadır (Deniz Portföy Fenerbahçe Sportif A.Ş. Şirket Raporu 2005: 1).

3.4. Trabzonspor Modeli

Trabzonspor Sportif Yatırım ve Ticaret A.Ş.’ (kısaca Trabzonspor Sportif A.Ş.) 31.03.1994 tarihinde Trabzon’da “Trabzonspor Gıda Yatırım Ticaret Anonim Şirketi” unvanıyla Trabzonspor Kulübü Derneği (Kulüp) kuruluşu olan Trabzonspor Futbol İşletmeciliği Ticaret A.Ş. (Futbol A.Ş.) %100 iştiraki olarak kurulmuştur (Trabzonspor Sportif A.Ş.Halka Arz İzahnamesi, 2005). Şirket, 13.01.2005 tarihinde Futbol A.Ş. ile imzalanan “Lisans Kiralama Sözleşmesi” ile Trabzonspor markalarını ve Trabzonspor haklarını, “Futbol Takımı Kira Sözleşmesi” ile profesyonel futbol takımını, “Temlik Sözleşmesi” ile TV yayın hakkı, ev sahibi sıfatıyla oynadığı tüm resmi maçlardaki stadyum gelirleri, reklâm, sponsorluk gibi gelir kaynaklarını 30 yıllığına Trabzonspor Sportif A.Ş. İMKB şirketleri arasında dağıtılabilir kârın tamamını temettü olarak dağıtmayı taahhüt eden tek örnek olarak dikkat çekmektedir.

Şirket’in 25.000.000 YTL’lik sermayesinin % 25’ine tekabül eden toplam 6.250.000 YTL nominal değerli (mevcut ortaklardan Trabzonspor Futbol İşletmeciliği A.Ş.’nin sahip olduğu) hisse senetleri Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kayda alınmasını müteakip, 1 YTL nominal değerli beher hisse senedi 5,25-YTL’den sabit fiyatla talep toplama ve bakiyeyi yüklenim yoluyla 06–07–08.04.2005 tarihlerinde halka arz edilmiştir. Hisse senetlerinin

15.04.2005 tarihinden itibaren İMKB Ulusal Pazarı'nda "TSPOR" kodu ile işlem görmeye başlamasına İMKB Yönetim Kurulu tarafından karar verilmiştir. Şirket bu halka arzdan 24.30 Milyon ABD Doları gelir elde etmiştir. Şirket kurumlar vergisinden muaf yapıda olup hiçbir şekilde ticari faaliyeti bulunmamaktadır. Trabzonspor markalı ürünler ile ilgili ticari faaliyetler 2004 yılında kurulan Trabzonspor Ticari Ürünler Ticaret A.Ş. tarafından sürdürülmektedir. Lisans kiralama sözleşmesi ve Profesyonel Futbol Takımı Kiralama Sözleşmesi ile şirket kulüpte oluşan gelirlerin büyük bir kısmına 30 yıllığına sahip olmuştur.

SONUÇ

Halka açık sportif A.Ş.'ler kurulurken, kulüpler markalarıyla ilgili ticari haklarını lisans hakkı kiralama sözleşmesi ile şirkete devretmektedirler. Diğer taraftan profesyonel futbol takımı şirkete kira sözleşmesi ile kiralanmaktadır. Kulübün üçüncü kişilerle yaptığı gelir nitelikli sözleşmeler de (sponsorluk, yayın geliri vb.) temlik sözleşmesi ile halka açık şirkete devredilmektedir. %15'i halka açılan bir sportif A.Ş.'nin % 85 ortağı futbol kulübünün kendisidir.

Bu şekilde yapılanmanın hukuki dayanaklarını ise halka açılan sportif A.Ş.'ler izahnamelerinde aşağıdaki gibi ifade etmektedirler:

Sözleşmenin hukuki dayanakları,

1- 4563 sayılı kanunla değiştirilen Türk Futbol Federasyonu'nun Görevleri ve İşleyişi Hakkında Kanununun 27. maddesi,

2- Türk Futbol Federasyonu'nun Çalışma Prosedür ve Prensipleri Hakkında Ana Statü'nün 67. maddesi,

3- Sermaye Piyasası Kurulu'nun 07.02.2002 tarih ve 9/181 sayılı kararıdır.

Bu dayanaklardan birinci ve ikincisi kulüplerin, futbol şubelerini şirketlere devredebileceklerini ifade etmektedir. Üçüncüsü ise raporlamaya ve kamuya bilgi açıklamaya ilişkin düzenlemelerin dayanağıdır. Ancak SPK'nın bu kararı incelendiğinde sportif A.Ş.'lerden bazılarının sadece gelirlerini raporlamasının gerekçesine rastlanmamaktadır. SPK'nın bu kararı sportif A.Ş.'lerin aktif yapısı, pasif yapısı, gelir yapısı ve özel durum açıklamalarını kapsamaktadır. Anlaşıldığı kadarı ile SPK sportif A.Ş.'lere gerekli açıklamaları kamuya yaptıktan sonra yatırımcının lehine olan "sadece gelirleri raporlama" durumunu sakıncalı görmemektedir.

Türkiye'deki sportif anonim ortaklıkların halka arz uygulamalarında kullanılan modeller arasında hem finansal raporlama hem de temettü dağıtma açısından farklılıklar olduğu görülmektedir.

Beşiktaş, gelir tablosunda şirkete ait tüm gelir ve giderlerin raporlandığı modeli benimsemiştir. Bu modelde sportif başarı tek başına önemli değildir. Sportif anlamda başarısız sonuçlar alınsa bile, şirketin gelirlerinde ciddi bir gerileme görülmemektedir. Çünkü halka açılma modeli sadece sportif başarının üzerine inşa edilmemiştir. Bu yöntem kamunun aydınlatılması ve şirketin finansal yapısının korunması açısından en uygun olan yöntemdir. Şirketin en önemli dezavantajı ise; yapılacak oyuncu ve teknik adam transferlerinin gider olarak, şirket muhasebesine yansıtılıyor olmasının şirket karlılığını dolayısıyla hisse senedi fiyatlarını olumsuz etkilemesidir. Bu modelin kurumsallaşma anlamında BJK'ne olumlu katkı yapması beklenmektedir. Ancak yapılacak isabetsiz bir transferin olumsuz etkisi doğrudan gelir tablosuna yansiyabilir.

Genel olarak baktığımızda; GS ve FB'nin sportif şirket yapılanmaları ve halka arz yöntemleri birbirine benzemektedir. Her iki şirket gelirlerini şirket içi göstererek gelir tablosunda raporlamakta, ancak futbol alım-satım bedelleri gibi giderlerini de şirket dışı (klübe ait) göstererek gelir tablosunda raporlamaktadır. Bu modelde kulüplerin borsada işlem gören şirketleri, her türlü giderden arındırılmış, gelir yoğunluklu mali bir yapılanmaya yönelmişlerdir. Bu model sportif başarı üzerine yoğunlaşmış olan modeldir. Gelirlerini gelir tablosunda raporlama açısından Galatasaray ile Fenerbahçe arasındaki fark ise, Fenerbahçe'nin stadyum gelirlerini şirketin içinde göstermesi, Galatasaray'ın stadyum gelirlerini şirket içine dâhil etmemesidir.

Trabzonspor modeli ise, GS ve FB modelleri ile benzeşmektedir. Avrupa'daki benzerlerinin aksine futbol kulübü giderlerini içermeyen şirket, televizyon yayın hakları, sponsorluk, reklâm, ticari ürün ve bahis oyunları isim hakkı gelirleri gibi Trabzonspor'a ait bütün gelirleri bünyesinde toplamaktadır.

Temettü dağıtma açısından halka açık sportif A.Ş.'ler arasındaki farklar ise şöyledir: Galatasaray Sportif A.Ş. ile Fenerbahçe Sportif A.Ş. arasında temettü dağıtım bakımından temel fark; Galatasaray Sportif A.Ş.'de bilanço dönemi sonunda dağıtılabılır kar üzerinden temettü dağıtım söz konusuyken; Fenerbahçe Sportif A.Ş.'de, her üç ayda bir ve gelirlerin %80'ni oranında temettü dağıtımının yapılması öngörülmüş olmasıdır. Beşiktaş Futbol A.Ş.'de ise kulüp giderlerinin, şirket bünyesinde bulunması nedeniyle dağıtı-

lacak kar, her türlü gider çıktıktan sonra kalan kısmın dağıtımını ifade etmektedir. Trabzonspor Sportif ise diğerlerinden farklı olarak ve İMKB şirketleri arasında gelirlerinin %100'ünü temettü olarak dağıtmayı taahhüt eden tek şirket olarak dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak, GS ve FB ve TS Sportif AŞ'lerin kullandığı modellerle halka arzdan beklenen faydalar tam olarak doğmayabilir. Sportif başarısının önemli olduğu ve temettü dağıtımının maksimum olduğu bu modelin uygulanması uzun vadede şirketin finansal açıdan zayıflaması ile sonuçlanabilir. En sağlıklı model BJK Sportif AŞ'nin kullandığı model olarak görünmektedir. Şirketleşme ve halka açılma yoluna gidecek şirketlerin BJK'nin uyguladığı modeli seçmeleri kendi finansal durumlarını korumak ve yatırımcıları korumak açısından daha yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akşam Gazetesi, (3 Nisan 2005). "Borsaya Karadeniz Fırtınası Geliyor".
- Akşam Gazetesi, (10 Şubat 2004). "Fenerbahçe Halka Açılıyor".
- AKŞAR, Tuğrul, (2005). **Endüstriyel Futbol**, Literatür Yayınları, İstanbul.
- ATA YATIRIM, (7 Şubat 2002). "Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. Halka Arz Profili"
- Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. (2002). "Halka Arz İzahnamesi"
- Deniz Portföy (8 Mart 2005). "Fenerbahçe Sportif A.Ş. Şirket Raporu"
- Dernekler Kanunu, Kanun No:5253, 23.11.2004 Tarih, 25694 sayılı Resmi Gazete.
- Dernekler Yönetmeliği, 31.3.2005 tarihli ve 25772 sayılı R.G.
- DORUKKAYA, Şakir, KIRATLI, Aydın, EBIÇLİOĞLU, F.Kemal, (1998). **Türkiye'de Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi, Halka Açılması, Finansmanı ve Vergileme**, Dünya Yayıncılık, İstanbul.
- Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş. (2004). "Halka Arz İzahnamesi"
- Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş. (2004). "Faaliyet Raporu"
- GENÇ, D.Ali, (1999). **Futbol Kulüplerinin Stratejik Yönetimi**, Bağırhan Yayınevi, Ankara.
- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Kanun No:3289, 28.05.1986 Tarih ve 19128 Sayılı Resmi Gazete.
- Milliyet Gazetesi, (12 Şubat 2002). "Beşiktaş Halka Arz Ediliyor"
- Sabah Gazetesi, (12 Şubat 2002). "Galatasaray Borsaya Geliyor"
- SANCAK, İ.E. (1999). *Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşunun Halka Açılma Olanakları*, **SPK Araştırma Raporu**, Rapor Sayısı: XIV-8/7-5, Ankara.

SPK, 3794 Sayılı Kanunla Değişik 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 30.07.1981 Tarih ve 17416 Sayılı Resmi Gazete.

SPK, Seri: VIII, No: 22, "Sermaye Piyasası Araçlarının Halka Arzında Satış Yöntemlerine İlişkin Esaslar Tebliği", 27.10.1993 Tarih ve 21741 Sayılı Resmi Gazete.

SPK Haftalık Bülten 2002/6, 04.02.2002 – 08.02.2002.

Trabzonspor Sportif Yatırım ve Ticaret A.Ş. (2005) "Halka Arz İzahnamesi"

T.C. Anayasası, (1998). Seçkin Yayınevi, Ankara.

T.F.F. Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun, Kanun No:3813, 3.7.1992 Tarih, 21273 Sayılı Resmi Gazete.

T.F.F. Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Ana Statü, 27.06.2000 Tarih, 24092 Sayılı Resmi Gazete.

T.F.F. Profesyonel Futbol ve Transfer Talimatı, 14.05.2002 tarih, 24755 sayılı Resmi Gazete.

YETİM, A.Azmi, (2000). **Sosyoloji ve Spor**, Topkar Matbaası, Trabzon.

<https://www.denizyatirim.com/Raporlar.asp#>, 11.07.2005.

<http://www.imedya.com/asp/haberdetay.asp?a=122245&z=7>, 05.01.2005.

http://www.imkb.gov.tr/halka_arz.htm, 20.05.2005.

<http://www.spk.gov.tr/ofd/has.html?tur=ilkhalkaarz>, 20.09.2005.